

Předhradí - Rychmburk (okr. Chrudim, Pardubický kraj)

Jíří Musil – Petr Netolický – Michal Preusz

1. Lokalizace obce

Východočeská obec Předhradí se nachází 23 km jihovýchodně od Chrudimi, 14 km jihozápadně od Vysokého Mýty a asi 4 km jihovýchodně od Skutče. Obec až do roku 1950 nesla jméno stejnojmenného hradu Rychmburka ležícího na strmém ostrohu nad soutokem říčka Krounky a Lešanského potoka, které vytvářejí kaňonovité údolí. Vlastní obec Předhradí je lokalizována v jižním předpolí hradu na výrazné ostrožné poloze stoupající od severu k jihu z 420 m n. m. na 443 m n.m.

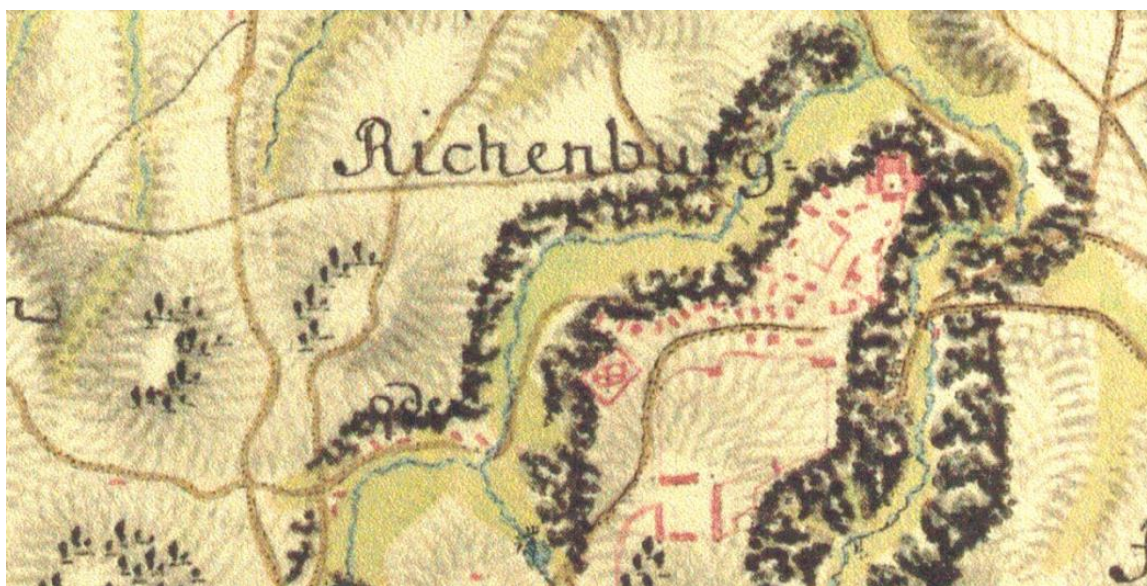
2. Dějiny obce

Nejstarší dějiny obce jsou úzce spjaty s výše zmiňovaným hradem Rychmburkem, který představuje nejvýznamější památku v obci. Hrad je položen na výrazné skalnaté ostrožně na soutoku potoka Krounka a potoka Spálivec. Areál hradu je přístupný z jihozápadní strany, kde se k němu přimyká hradbou vymezené předhradí charakteru malého města (místní pojmenování Městečko). Z vnější strany přiléhá k opevnění Městečka na jižní straně objekt tzv. Panského dvora (čp. 34-36). Nejstarší písemná zpráva o hradu pochází z roku 1325, kdy jej vlastnil Tas z Mrdic. V roce 1349 ho vlastnil Beneš z Vartemberka. Před rokem 1369 se stal majetkem pánů z Pardubic. Od roku 1456 náležel Pardusům z Vrátkova. Za dalších majitelů – Valdštejnů (1500-1552) - byl hrad přestavěn. Další stavební úpravy proběhly za Berků z Dubé (po roce 1558). Nejstarší dochované části hradu můžeme datovat do 14. století (Durdík 2000, 488-490; Voráček a kol. 2011, 18-20, 275-296, 385-386, 396-397, 412-413).

Jak vypadalo předpolí před hradem před 2. polovinou 16. století, nevíme. Lze předpokládat, že bylo nějak využíváno, ale dosavadní archeologické výzkumy realizované Archeologickým ústavem AV ČR Praha, v.v.i. a Regionálním muzeem v Chrudimi nepřinesly (prozatím) žádné nálezy. Nepřímým svědectvím o jeho osídlení jsou nálezy ze sond 1 a 2 v tzv. Panském domě (Frolík – Musil 2012), které můžeme datovat do 15. a 16. století. Předpolí bylo ve 2. polovině 16. století, tj. za Berků z Dubé, opevněno a vzniklo tak jedno z plošně nejmenších měst na našem území. Opevnění bylo tvořeno hradbou se třemi baštami, původně půlválcovými a dovnitř otevřenými. Původní vstup do opevněného areálu byl zjištěn ve výkopu pro kanalizaci v přímém sousedství Panského domu. Na základě našich dosavadních poznatků víme, že brána byla prostá kulisová (Frolík-Musil 2012, obr. 8). Před vlastním zděným opevněním se nalézal příkop o šířce 7 – 9 m s předsunutým valem. Poslední stopy jeho existence nacházíme v zahradě u čp. 75 na parcele č. 140. Samotný dům čp. 75 se již nalézá na koruně valu nalézajícího se před vlastním příkopem. Příkop zde dosahuje šířky necelých 9 m (Frolík – Musil 2012, obr. 9 a 10).

Poté, co panství získali Kinští (majitelé panství 1718-1823) a provedli rozsáhlé stavební úpravy hradu, byly postaveny také nové budovy, související se správou panství či hospodářskými aktivitami. Mezi takové objekty patří i tzv. Panský dvůr (čp. 36, původně čp. 34 až 36). Objekt byl z vnější strany přistavěn k hradbě Městečka.

Dalšími majiteli panství se stal rod Thurn-Taxisů, za jejichž držení došlo k největšímu rozvoji velkostatku Rychmburk s rozsáhlým hospodářským dvorem a prosperujícím pivovarem. Za blíže neznámých okolností byl velkostatek po vzniku protektorátu Čechy a Morava německými úřady zkonfiskován a po roce 1945 znárodněn a přeměněn ve státní statek. Kolektivizace rolnických hospodářství začala již záhy po únorovém převratu v roce 1948. V roce 1950 byl úředně změněn název obce z Rychmburk na Předhradí (katastrální území Předhradí u Skutče). V roce 2020 v obci žije 417 obyvatel.

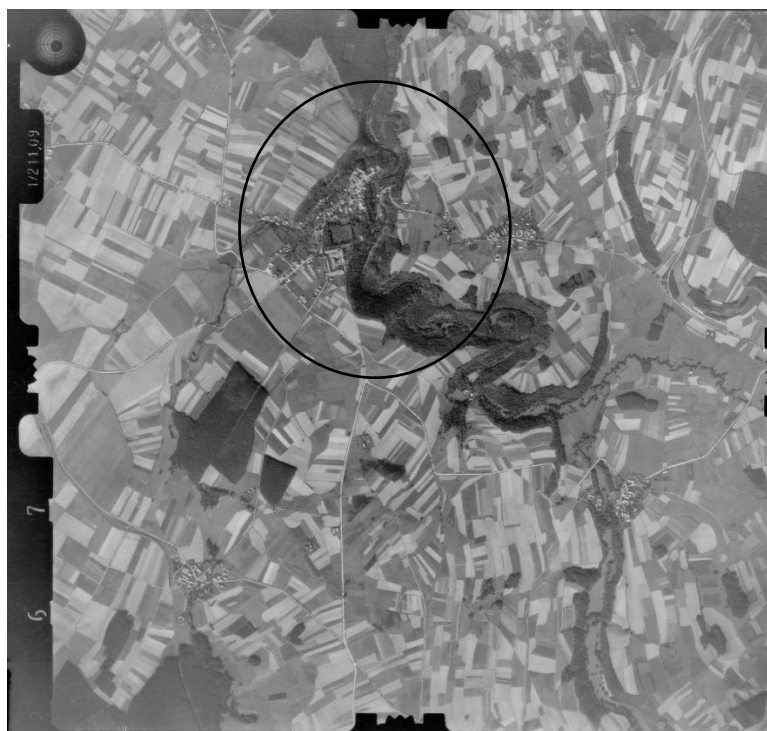
Obr. 1. Předhradí (dříve Rychmburk) na výseku mapy 1. vojenského mapování z let 1780 – 1783.

(zdroj:

http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?lang=cs&map_root=1vm&map_region=ce&map_list=c166)

Obr. 2. Předhradí na leteckém snímku z roku 1937. Snímek byl pořízen pro účely vojenského cvičení. Vojenský geografický a hydrometeorologický úřad (VGHMÚř) generála Josefa Churavého v Dobrušce.

Obr. 3. Předhradí na leteckém snímku z roku 1950. VGHMÚř generála Josefa Churavého v Dobrušce.

3. Archeologický průzkum

Celkem bylo v roce 2020 zrealizováno 12 sond o rozměrech 1 x 1 m. Do archeologického výzkumu se zapojilo 64. místních obyvatel a žáků z okolních škol. První sondáž se zaměřila na areál tzv. Panské zahrady (sondy 1 a 2), kde byly při povrchovém průzkumu realizovaném ve druhé polovině roku 2019 objevena vrcholně středověká keramika datovatelná rámcově do 14. století. Dále byla provedena sondáž v areálu bývalého panského pivovaru (sondy 3 – 6, 8 – 12) a na veřejném prostranství (sonda 7).

V areálu Panské zahrady (sondy 1 a 2) byla zjištěna shodná situace. Na intaktní zjílovatělé skalní podloží nasedala přemístěná hnědošedá humózní vrstva obsahující nálezy datovatelné do 18. – poloviny 19. století. Je zjevné, že terén na tomto místě, byl v době, kdy panství vlastnil rod Kinských navezením zvednut téměř o 0,8 m. Stratigrafický vývoj uzavírá položení zahradního drnu. Oproti zjištěním získaným při povrchové prospekci nebyly při tomto výzkumu registrovány nálezy středověkého původu.

Důležité poznatky byly získány při sondáži u bývalého panského pivovaru, který bezprostředně navazoval na areál opevněného Městečka. Dvě sondy byly situovány přímo u dochovaného pozdně gotického vstupního portálu do jeho nejstarší části (sonda 3 a 5). Portál nese staročeský nápis: „S:GNDRZICH/S/WALSTNA/S/PAN/S/NA/RICHUBUR“ (= Jindřich z Valdštejna pán na Rychmburku). Jak se ukázalo, původní komunikační úroveň v 16. století se nalézala o 0,7 m níže. Původním terénem byla do plochy osekána skála tvořená rychmburskou drobou. Portál byl v průběhu 18. století zazděna a byl při něm zřízen cihlový drenážní kanálek a terén byla navýšen prakticky do současné podoby. Analogické situace nalézáme i u Panského domu (srov. Frolík – Musil 2012).

Obr. 4. Nejstarší část panského pivovaru s dochovaným renesančním portálem. Stav před zahájením výzkumu. Za povšimnutí stojí torzo renesančního psaníčkového sgrafita. Foto J. Musil.

Obr. 5. Sonda 3 – 3D model. Vytvořeno v programu AgisoftPhotoscan.

Obr. 6. Do výzkumných prací se osobně zapojili starosta obce ing. Zdeněk Mikšovský (vlevo) a ředitel Domova na hradě Rychmburku Mgr. Jakub Vávra (uprostřed), situaci dokumentuje M. Preusz. Foto J. Musil.

Další sondy byly situovány v areálu pivovarského dvora. Většinou ukázaly shodnou situaci. Pod recentním souvrstvím se nalézalo podloží. Výjimku představuje sonda 12, kde došlo k odkryvu původního dláždění pivovarského dvora.

Veřejného prostranství se dotkla sonda 7 situovaná zhruba uprostřed opevněné plochy původního Městečka. Na osekáné skalní podloží nasedala vrstva kameného štětu /?/. Který překryty vrstvy vyrovnávek a planýrek z období 18. – 20. století.

Obr. 7. Prostor Panské zahrady s terénní konfigurací naznačující existenci lehčí zástavby hospodářského zázemí zdejší fary (objekt vpravo). Foto J. Musil.

Obr. 8. Sonda 1 v Panské zahradě. Foto J. Musil.

Obr. 9. Pohled na most a bránu do hradu Rychmburk, vlevo se rozkládá panský pivovar (foto M. Preusz)

Obr. 10. Roubená chalupa na valu předsunutém před hradební opevnění bývalého městečka

Obr. 11. Jedna z okrouhlých bašt zpevňujících hradební opevnění bývalého městečka. Za povšimnutí stojí zazděná klíčová střílna v podstřeší (foto M. Preusz)

Obr. 12. Série přednášek uspořádaných pro širokou veřejnost z blízkého okolí v průběhu archeologického výzkumu, září 2020 (foto P. Netolický)

Obr. 13. Série přednášek uspořádaných pro širokou veřejnost z blízkého okolí v průběhu archeologického výzkumu, září 2020 (foto P. Netolický)

Obr. 14. Sonda 3 u zazděného renesančního portálu, který lemoval vstupu do vrchnostenského pivovaru
(foto M. Preusz)

Obr. 15. Sonda u renesančního portálu bývalého pivovaru (srpen 2020, foto M. Preusz)

Obr. 16. Druhá sonda u vstupního portálu přilákala pozornost kolemjdoucích (foto M. Preusz)

Obr. 17. Místní dobrovolníci se nadšeně pustili do sondování nádvoří pivovaru (foto M. Preusz)

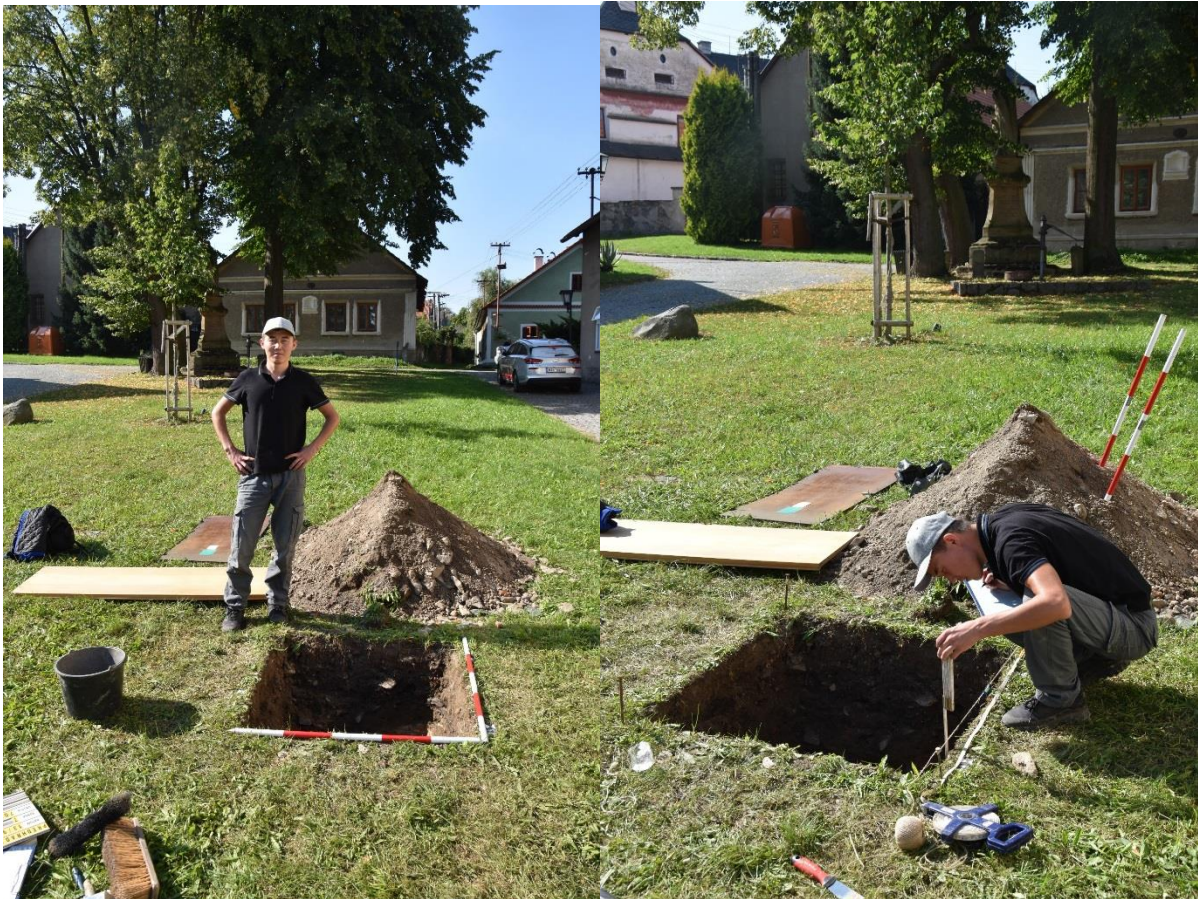
Obr. 18. Nadějným archeologem možná jednou bude chlapec, který odkryl historickou štětovanou dlažbu v areálu pivovaru (foto M. Preusz)

Obr. 19. Původní kamenná dlažba odkrytá v areálu bývalého pivovaru, sonda 8 (Foto P. Netolický)

Obr. 20. Sondy u náměstí byly plné sutin a prokázaly četné vyrovnávání terénu v průběhu 19. a 20. století (foto M. Preusz)

Obr. 21. Na náměstí jsme se dokopali skrz metrový zásyp až na historickou štětovanou dlažbu položenou na skále, vše bylo pečlivě kresebně a fotograficky zdokumentováno (foto M. Preusz)

Obr. 22. Dokumentace sondy číslo dvanáct umístěné za bývalým pivovarem, pod archeologickým dozorem (foto P. Netolický)

Obr. 23. Vyplňování dotazníků po namáhavém archeologickém výzkumu (foto A. Vatansever)

Obr. 24. Výzkum v zámecké zahradě byl dozorován archeologem Janem Musilem z Regionálního muzea v Chrudimi (foto M. Preusz)

*Obr. 25. Na závěr výzkumu nás čekalo zasypání sond a uvedení zkoumaných prostorů do původního stavu
(foto M. Preusz)*

Literatura:

Durdík, T. 2000: Ilustrovaná encyklopedie českých hradů. Praha.

Frolík, J. – Musil, J. 2012: Příspěvek k poznání opevnění tzv. Městečka, Chrudimský vlastivědný sborník 16, 185- 2006.

Voráček, E. a kol. 2011: Dějiny Skutče. Skuteč.